IETS BETREFFENDE HET AUTEURSCHAP VAN APICULARIA RUBROCINCTA

door

Henk K. Mienis

Onlangs heeft Verduin (1983: 1432) erop gewezen dat er sterke aanwijzingen zijn dat Danilo & Sandri nimmer een Rissoid als rubrocincta beschreven hebben, ondanks het feit dat zowel Nordsieck (1972: 206 en 1982:

118) en Piani (1980: 130) Apicularia rubrocincta als een goede soort beschouwen en de soortnaam aan Danilo & Sandri, 1956 toeschrijven. Terecht heeft Verduin er ook opgewezen dat de werken van Danilo & Sandri nogal schaars zijn en dat daarom de waarheid waarschijnlijk moeilijk te achterhalen is.

Een ander probleem betreft de verzameling van Danilo & Sandri. Volgens Dance (1966: 204) bevond de verzameling zich in Genua, maar werd gedurende de oorlog (1939-1945) geheel verwoest. Dit is slechts ten dele juist. De verzameling is inderdaad in de tweede wereldoorlog verloren gegaan, maar deze bevond zich in Milaan en niet in Genua (Soika, 1950: 225)[1].

Het probleem of Apicularia rubrocincta een goede soort is laat ik graag aan Verduin en andere specialisten van de Rissoidae over. Wat het auteurschap betreft, kan ik misschien wel wat vraagstukken de wereld uit helpen.

Prof. Dr. Francesco Danilo en Sig. Giovanni Battista Sandri hebben in totaal drie werken gepubliceerd betreffende de mariene mollusken van Zara, dit is de Italiaanse naam voor het huidige Zadar, Dalmatië, Jugoslavië. De tweekleppigen werden door Danilo & Sandri behandeld in 1855 onder de titel: 'Elenco nominale dei molluschi lamellibranchiati marittimi raccolti nei contorni di Zara'. Een revisie van dit werk met de nodige aanvullingen werd reeds een jaar later uitgegeven. Dit werk werd door de auteurs zelf uitgegeven. Het is geschreven in keurig schuinschrift en op lithographische wijze gereproduceerd. Als titel draagt het: 'Elenco nominale dei molluschi lamellibranchiati marittimi dei dintorni di Zara, ampliato e rettificato nell'anno 1856'.

De gastropoden werden eveneens in 1856 gepubliceerd, echter, en dit is tot nog toe door iedereen over het hoofd gezien, door Sandri & Danilo onder de titel: 'Elenco nominale dei gasteropodi testacei marini raccolti nei dintorni di Zara, e determinati dal Sig. Giovanni Battista Sandri e dal Prof. Dr. Francesco Danilo'. In dit laatste werk worden de volgende soorten door Sandri & Danilo in het genus Rissoa genoemd:

pag. 138: 149. Rissoa acuta Desm. = Turbo auriscalpium Gm.
150. Rissoa apiculata nob. (een nieuwe soort, HKM)
par. 139: 151. Rissoa areolata Phil.
152. Rissoa bruguieri Payr.
153. Rissoa calathiscus Laskey = R. granulata Phil. = Turbo borianus delle Chiaje, met de variëteiten:
67. var. concolor rufo-fulva Phil.
68. var. concolor alba Phil.
69. var. fasciata Phil.
154. Rissoa canaliculata Phil.
pag. 140: 155. Rissoa cancellata Desm. = R. clathrata Phil.
156. Rissoa cingulata Phil.
157. Rissoa coronata Scacchi
158. Rissoa costata Desm.
159. Rissoa crenulata Michaud, met de variëteiten:
70. var. major Phil.
71. var. minor Phil.
160. Rissoa dictyophora Phil.
161. Rissoa elata Phil.
pag. 141: 162. Rissoa excavata Phil.
163. Rissoa exigua Mich. = Turbo costatus Adams = T. plicatus Muhlf. = Cyclostoma scalare Dubois = Rissoa carinata Phil.
164. Rissoa glabrata Phil

165. Rissoa lactea Mich.
166. Rissoa monodonta Bivona
167. Rissoa montagui Payr., met de variëteiten:
72. var. fasciata nob. (nieuwe variëteit)
73. var. concolor nob. (nieuwe variëteit, echter in dit geval zonder geldige beschrijving)
168. Rissoa oblonga Desm.
pag. 142: 169. Rissoa pulchella Lanza non Phil.
170. Rissoa radiata Phil.
171. Rissoa simplex Phil.
172. Rissoa textilis Phil.
173. Rissoa ventricosa Desm.
174. Rissoa violacea Desm., met de variëteit:
var. minor Phil.

Een vreemde hutspot van 'Rissoa'soorten, die tegenwoordig in diverse families geplaatst zouden moeten worden. Het voornaamste is echter dat de naam rubrocincta noch als soortnaam, noch als naam van een variëteit voorkomt. Daar dit het enige werk van Sandri & Danilo (of Danilo & Sandri) betreffende mariene gastropoden is, kunnen zij dus nooit als auteurs van 'Rissoa' rubrocincta beschouwd worden. De vraag wordt dus: 'Bestaat er eigenlijk wel een beschrijving van rubrocincta, en in het geval het antwoord positief uitvalt, wie is de verantwoordelijke auteur? Ook dit probleem is opgelost. De eerste auteur die volgens mij de naam rubrocincta gebruikt heeft, is Brusina (1866: 21). In zijn behandeling van de in Dalmatië voorkomende soorten van de familie 'Rissoidae', vermeldt hij onder soort no. 15 het volgende:

'15. Rissoa similis Scacchi
Rissoa similis, Scac. Catal. p. 14, 2, Not. 28.
" " Phil. Enum. Mol. Sic. II p. 124, nr. 5, t. 23, f. 5.
apiculata, Dan. et San. Gast. test. mar. p. 54, nr. 150.
" similis, Schw. Die Gatt. Ris. II p. 38, nr. 28, t. 3, f. 28 a.
Il tipo della specie trovasi a Zara e Melada. Rara. Si possono benissimo distinguere le:
var. major mihi. Schw. Die Gatt. Ris. p. 39, t. 3, f. 28.
Che trovasi in tutta la Dalmazia ed è frequente indi la:
var. rubrocincta, Dan. et San.
Rissoa rubrocincta, Dan. et San. in sched et in coll.
Distinta per una larga fascia rossa, che la circonda alla sutura.
Molto rara colla varietà precedente.
La R. similis vive alle coste dell' Asia minore, alle Cicladi, a Rodi, in Sicilia, a Napoli, Martigues e nella Bretagna.'

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat Brusina gebruik heeft gemaakt van een manuscript naam en een naam die voorkwam in de verzameling van Danilo & Sandri. Het was echter Brusina die deze naam het eerst geldig heeft gebruikt. Wanneer Apicularia rubrocincta inderdaad als een goede soort beschouwd moet worden, dan luidt de correcte naam: Apicularia rubrocincta (Brusina, 1866).

LITERATUUR

BRUSINA, S., 1866. Contribuzione pella Fauna dei Molluschi Dalmati.- Atti Reale Soc. Zool.- Bot. Vienna, 16: 1-134, plt. 1.

DANCE, S.P., 1966. Shell collecting an illustrated history. 344 pp., 35 plts. Berkeley/Los Angeles.
DANILO, F. & G.B. SANDRI, 1855. Elenco nominale dei molluschi lamellibranchiati marittimi raccolti nei contorni di Zara. Prog. dell' i. r. ginnasio di Zara, 1855.
DANILO, F. & G.B. SANDRI, 1856. Elenco nominale dei molluschi lamellibranchiati marittimi dei dintorni di Zara, ampliato e rettificato nell' anno 1856. 19. pp.
NORDSIECK, F., 1972. Die europäischen Meeresschnecken. 327 pp. Suttgart.
NORDSIECK, F., 1982. Die europäischen Meeres-Gehäuseschnecken. 539 pp. Stuttgart/New York.
PIANI, P., 1980. Catalogo dei molluschi conchiferi viventi nel Mediterraneo.- Boll. Malacologico, Milano, 16(5-6): 113-224.
SOIKA, A.G., 1950. Les principales collections malacologiques italiennes.- J. de Conchyl., 90(3): 225-226.
VERDUIN, A., 1983. Taxonomie en Wetenschap.- CB Ned. Malac. Ver., 215: 1431-1436.

1) Diverse monsters, waaronder enig type materiaal, uit de Danilo & Sandri verzameling werden onlangs in de voormalige verzameling van G.S. Coen (voorheen Venetië, nu Hebreeuwse Universiteit, Jeruzalem) aangetroffen. Een overzicht van dit materiaal is in voorbereiding.